

การเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเชิงพื้นที่ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ
ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่

Empowering the spatial wellness network to reduce the risk
of integrated Buddhist Protecting new drinkers and smokers

อำนาจ ทาปิน, พระอธิการเฉลย ฉนทโก

Amnaj Thapin, Phraathikan Chaloei Chanthako

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดท่านา จังหวัดตาก

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Buddhachinaraj Buddhist College Wat Tana Tak Unit

Email: amnajnrms@gmail.com

Received March 11, 2020; Revised March 19, 2020; Accepted April 30, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเชิงพื้นที่ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา กับศาสตร์สมัยใหม่ ในการออกแบบกิจกรรมเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ 2) เพื่อจัดกิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความร่วมมือในการเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ 3) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) จากการจัดกิจกรรมในพื้นที่ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากผลการวิจัยพบว่า

หลักการ “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน เป็นต้นแบบของการบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา กับศาสตร์สมัยใหม่ ในการออกแบบกิจกรรมเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ ซึ่งสามารถจำแนกลักษณะของสุขภาวะได้ดังนี้ คือ “บ้าน” ประกอบด้วย เครือข่ายกรรมการปกครอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเครือข่ายภาคประชาชน เปรียบเสมือนครอบครัว ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาวะของคนในครอบครัว คอยประคับประคองระหว่างวัดกับโรงเรียน ตามลักษณะของสุขภาวะ คือ สุขภาวะทางกาย และสุขภาวะทางสังคม “วัด” ประกอบด้วย เครือข่ายคณะสงฆ์ ประกอบด้วย คณะสงฆ์ พระคิลาณุปัฏฐาก พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า เปรียบเสมือนศูนย์กลางและศูนย์กลางทางจิตใจระหว่างบ้านกับโรงเรียน ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาวะด้านจิตใจให้รู้ผิดชอบชั่วดี ยังกุศลธรรมให้เกิดขึ้น และห้ามไม่ให้อกุศลธรรมเกิดขึ้น อันเป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาวะทางใจ “โรงเรียน” ประกอบด้วย เครือข่ายสถานศึกษา ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาวะด้านปัญญา คอยส่งเสริมระหว่างบ้านกับวัด ในการ

พัฒนาองค์ความรู้ ประกอบกับการแนะนำหลักการใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจทางกาย วาจา และทางใจ ให้อยู่ในกรอบของคุณงามความดี

องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ในการออกแบบกิจกรรม เสริมพลังเครือข่ายสุขภาพะเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ ประกอบด้วย พรหมวิหาร 4 กับ ภาวนา 4 พรหมวิหาร 4 มีความรักใคร่ปรารถนาดีอยากมีความสุข ประกอบด้วยจิตใจอันแผ่เมตตาและ คิดทำประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม คือ เมตตา มีความสงสาร คิดช่วยให้พ้นจากความทุกข์จาก อกุศลธรรม ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบาปัดความทุกข์ยากเดือดร้อนให้พ้นจากอกุศลธรรม เข้าสู่กุศลธรรม คือ กรุณา มีความยินดี ในเมื่อเห็นผู้อื่นอยู่อย่างมีความสุข มีจิตผ่องใสขึ้นบาน ประกอบด้วยอาการแช่มชื่น ใจเบิกบานใจอยู่ ต่อผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข คือ มุทิตา มีความวางใจเป็นกลาง ตั้งอยู่ในธรรมที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญาตามสภาพเป็นจริง มีจิตเที่ยงตรงดุจดราขัง ไม่เอนเอียงด้วยความรัก โลภ โกรธ หลง คือ อุเบกขา มุ่งเน้นพัฒนากาย ให้รู้จักรู้ผิดชอบชั่วดี กฎหมายข้อบังคับ สร้างระเบียบวินัยแก่ตนเองในการยังกุศลธรรมให้เจริญงอกงาม ห้ามอกุศลธรรมให้เกิดขึ้น คือ กายภาวนา มุ่งเน้นการเจริญศีล ประพฤติสุจริตทั้งกาย วาจา ใจ ไม่ประมาทหมั่นเฝ้าระวังในสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษทั้งต่อตนเองและผู้อื่น คือ สีลภาวนา มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจ ให้มีความเข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยกุศลธรรมทั้งหลาย หักห้ามและข่มจิตใจ จากอกุศลธรรม คือ จิตภาวนา มุ่งเน้นการเจริญปัญญา พัฒนาปัญญาให้รู้คุณ โทษ ประโยชน์ผล รู้แจ้งเห็นจริงในสังขารตามสภาพ ทางไกลจากอุปกิเลสทั้งหลาย และสามารถไขปัญหาในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ คือ ปัญญาภาวนา จากการสำรวจความคิดเห็นของเครือข่ายในการบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อออกแบบกิจกรรมเสริมพลังเครือข่ายสุขภาพะเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : เครือข่ายสุขภาพะ, พุทธบูรณาการ, การป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่

Abstract

Research subject "Empowering the spatial wellness network To reduce the risk of integrated Buddhist Protect new drinkers and smokers "with the objective 1) To integrate the knowledge of Buddhism and modern science In designing activities to strengthen the spatial well-being network Protecting drinkers and new smokers 2) To organize activities to create learning processes Develop cooperation in empowering the spatial wellness network. Protecting drinkers and new smokers 3) To find ways to promote health to reduce the main risk factors for health Protecting drinkers and new smokers It is a blended research focusing on participatory action research. (Participation Action Research) from organizing activities in the area By means of data collection and analysis, both quantitative and qualitative From the research, it was found that

The principle of "Bowon", houses, temples, schools, is a model of integrating Buddhism and modern science. In designing activities to strengthen the spatial well-being network Protecting drinkers and new smokers Which can classify the characteristics of health as follows.

"House" consists of the Department of Provincial Administration. Local government organization Public health office National Police Agency And the public sector network Like family Responsible for promoting the well-being of the family To support between the temple and the school According to the nature of well-being, physical health And social well-being. "Temple" consists of a clergy network consisting of Phra Kilanuphattha clergy Buddhist teaching morals in school The Five Precepts Village Project Like a center and a mental center between home and school Serves to promote the well-being of the mind To make merit happen And prohibiting bad deeds from occurring Which is a way to promote mental health. "School" consists of a network of schools Responsible for promoting intellectual well-being promoting between the house and the temple In the development of knowledge Together with suggesting the principles of reasoning in judging the physical, verbal and mental actions to be within the framework of virtue

The knowledge of Buddhism used in integration with modern science In designing activities to strengthen the spatial well-being network Protecting drinkers and new smokers, consisting of 4 Brahma and 4 Brahma. Wish well wish for happiness It consists of a heart that is friendly and thoughtful for the benefit of oneself, others, and society, which is compassion, compassion, and thought that helps to free from suffering from bad deeds. Killing in liberation to heal suffering and suffering from evil deeds entering the dharma is to be gracious when you see others live happily. With a cheerful spirit Composed of rejuvenated emotions towards those who are in normal life Ploy is pleased when others are happy and happy, namely Muthada with neutral trust. Based on the theology that is agreed with the true wisdom with a mind as accurate as the scales not inclined by love, greed, anger, obsession is equanimity. Focus on physical development. To know right and wrong Regulatory Law Create discipline for yourself in the charity to flourish. Do not allow bad deeds to occur, namely the body of prayer, focusing on the development of morality. Behavior in good faith, both body, speech, mind, do not underestimate the intoxication of the things that cause harm to both oneself and others, which is the prayer, focus on the development of the mind. To be strong, stable, flourish with all the merit Restrain and restrain the mind from the bad deeds of the mind, namely the mind, the prayer, the focus on the development of wisdom Develop wisdom to know the benefits, benefits, results and see the truth in truth according to the state Far away from all greed And able to use wisdom to solve problems that arise, namely the prayer from the survey of the network to integrate the knowledge of Buddhism and modern science To design activities to empower spatial well-being networks Protecting drinkers and new smokers In general, it is at a good level. (The average value is 4.21) When considering each item, it was found that it was at a good level.

Keyword : Health Network, Buddhist integration, Prevention of new drinkers and smokers

บทนำ

การดำเนินงานวิจัยการเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการในพื้นที่เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงและป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งให้ความสำคัญกับเครือข่ายในการยกระดับกระบวนการและกิจกรรมพัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาด้านการส่งเสริมสุขภาวะและการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ เชื่อมโยงบทบาทของเครือข่ายหน่วยงานภาควิชาการคือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยงานคณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ การสนับสนุนองค์ความรู้และกระบวนการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ จากการศึกษาพฤติกรรมความเสี่ยงทางสุขภาพของนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ ในพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่ามีอัตราการสูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 19.9 และมีอัตราการดื่มสุรา คิดเป็นร้อยละ 34 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) การดำเนินงานวิจัยการเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการในพื้นที่เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงและป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ จึงมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมพลังและพัฒนาความร่วมมือของเครือข่ายสุขภาวะในพื้นที่ โดยใช้องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกลไกการส่งเสริมสุขภาวะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพและป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่

จังหวัดตาก เป็น 1 ใน 26 จังหวัดนำร่อง ในการส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพ ของโครงการวิจัยการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือตอนล่าง/ภาคกลางตอนบนของประเทศไทย มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 631,965 คน และมีจำนวนประชากรอายุระหว่าง 15 – 19 ปี จำนวน 42,493 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดตาก, 2559) ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้ จัดเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของการพัฒนาประเทศในอนาคต และจัดเป็นกลุ่มเสี่ยงในการเป็นนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ ซึ่งปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหาทางสังคมที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเสพติด ซึ่งสุราและบุหรี่ยังถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการพัฒนาไปสู่สิ่งเสพติดให้โทษชนิดอื่นที่มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ส่งผลต่อสุขภาวะในภาพรวมทั้งหมด ซึ่งครอบครัวและสถานศึกษาเป็นเพียงมาตรการหนึ่งในการป้องกันในเบื้องต้นเท่านั้น จึงต้องมีการเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะในพื้นที่เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพและป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่

จากการที่ทีมวิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของเครือข่ายสุขภาวะในพื้นที่ ทำให้ทราบว่าเครือข่ายสุขภาวะในพื้นที่นั้นมีหลายองค์กรและหน่วยงานทั้งองค์กรคณะสงฆ์ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ซึ่งต่างก็ปฏิบัติงานภายใต้พันธกิจหลักขององค์กรและหน่วยงานของตน ความเข้มแข็งของเครือข่ายสุขภาวะแต่ละพื้นที่ก็มีความแตกต่างกันตามศักยภาพขององค์กรและหน่วยงานที่ขับเคลื่อนเครือข่ายสุขภาวะในพื้นที่ อีกทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดตาก ซึ่งแบ่งออกเป็นฝั่งตะวันออก ประกอบด้วย 4 อำเภอ คือ 1) อำเภอเมืองตาก 2) อำเภอบ้านตาก 3) อำเภอสามเงา 4) อำเภอวังเจ้า ซึ่งองค์กรและหน่วยงานส่วนกลางระดับจังหวัดของจังหวัดตาก จะตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกเป็นหลัก และฝั่งตะวันตก ประกอบด้วย 5 อำเภอ คือ 1) อำเภอแม่สอด 2) อำเภอพบพระ 3) อำเภออุ้มผาง 4) อำเภอแม่ระมาด 5) อำเภอท่าสองยาง โดยประชากรที่ฝั่งตะวันตกประชากรมีความหลากหลายของเผ่าพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การเดินทางติดต่อสื่อสารในบางพื้นที่มีความยากลำบาก และการที่จะสร้างพลังความร่วมมือในการเสริมสร้างสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยใช้พื้นที่เป็นฐานในการดำเนินงานนั้น ทีมวิจัยมีแนวคิดว่าจะมีการจัดกิจกรรมเพื่อถอดบทเรียนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ในรูปแบบของการจัดการเครือข่ายเชิงพื้นที่ (Area) ด้วยการเสริมพลังองค์กรและหน่วยงาน

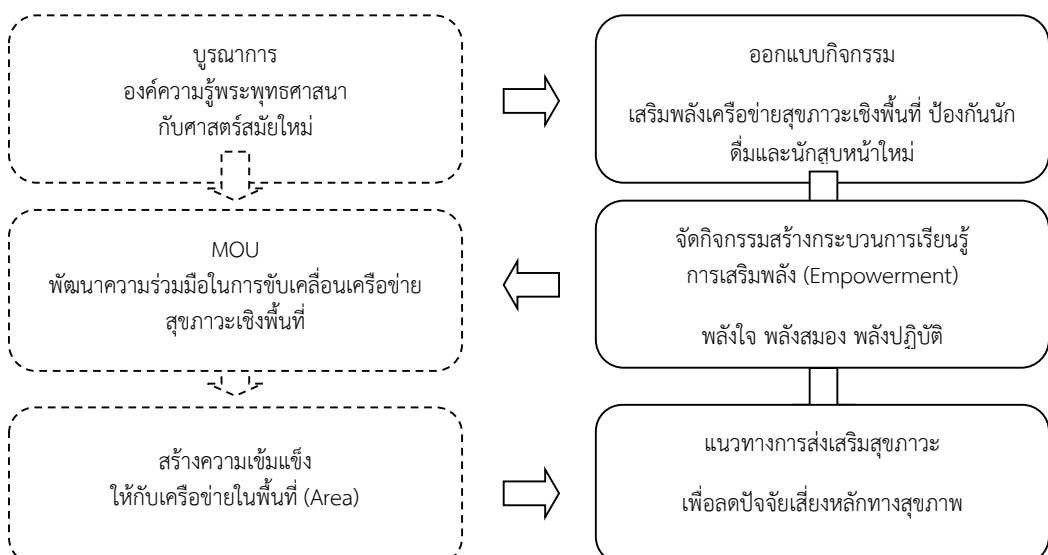
ต่างๆ ที่เป็นเครือข่ายสุขภาพะผสานพลังกับภาคประชาสังคม ในการพัฒนาความร่วมมือและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการหาแนวทางส่งเสริมสุขภาพะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพและป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาพัฒนาเป็นองค์ความรู้บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ สร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความร่วมมือ สร้างระบบกลไกและบทบาทให้กับเครือข่าย เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาเป็นแนวทางในกระบวนการส่งเสริมสุขภาพะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพและป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ สนับสนุนการสร้างต้นแบบหมู่บ้านสุขภาพะบวชใจให้ห่างไกลจากสิ่งเสพติด ป้องกันปัญหาหายาเสพติดที่เป็นปัญหาร้ายแรงตามนโยบายเร่งด่วนของการพัฒนาประเทศ

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ในการออกแบบกิจกรรมเสริมพลังเครือข่ายสุขภาพะเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่
- 2) เพื่อจัดกิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความร่วมมือในการเสริมพลังเครือข่ายสุขภาพะเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่
- 3) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพะ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังเครือข่ายสุขภาพะเชิงพื้นที่ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ระยะเวลา 10 เดือน (พฤศจิกายน 2561 ถึง กันยายน 2562) เพื่อบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ในการออกแบบกิจกรรมเสริมพลังเครือข่ายสุขภาพะเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ จัดกิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความร่วมมือในการเสริมพลังเครือข่ายสุขภาพะเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ และหาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพะ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ โดยมีกระบวนการศึกษาวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัย

1. การบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ในการออกแบบกิจกรรมเสริมพลังเครือข่ายสุขภาพเชิงพื้นที่ ปกป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ โดยนำหลักการ “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน มาใช้เป็นกรอบในการจัดกิจกรรมผสมผสานเครือข่าย สามารถจำแนกประเภทของเครือข่ายได้ตามลักษณะของ “บวร” ดังนี้ คือ ประการแรก “บ้าน” ประกอบด้วย เครือข่ายกรรมการปกครอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเครือข่ายภาคประชาชน ซึ่งเปรียบเสมือนครอบครัว ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพของคนในครอบครัว คอยประคับประคองระหว่างวัดกับโรงเรียน ในลักษณะของสุขภาพ คือ สุขภาพทางกาย และสุขภาพทางสังคม ให้มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์บนพื้นฐานของปัจจัยสี่ และให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขภายใต้กรอบกฎเกณฑ์ทางสังคมและกฎหมาย ประการที่สอง “วัด” คือ เครือข่ายคณะสงฆ์ ประกอบด้วย คณะสงฆ์ พระคิลานุปัฏฐาก พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์กลางและศูนย์รวมทางจิตใจระหว่างบ้านกับโรงเรียน ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตใจให้รู้ผิดชอบชั่วดี ยังกุศลธรรม กรรมดี การประพฤติดีให้เกิดขึ้น และห้ามไม่ให้อกุศลธรรม กรรมไม่ดี การประพฤติที่ไม่ดี อันเป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพทางใจ ประการที่สาม “โรงเรียน” ประกอบด้วยเครือข่ายสถานศึกษา ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพด้านปัญญา คอยส่งเสริมระหว่างบ้านกับวัด ในการพัฒนาองค์ความรู้ ประกอบกับการแนะนำหลักการให้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินการกระทำทางกาย วาจา และทางใจ ให้อยู่ในกรอบของคุณงามความดี โดยบูรณาการกับองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย ประการแรก หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา มีความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้มีความสุข ประกอบด้วยจิตใจอันแผ่เมตตาและคิดทำประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม คือ เมตตา มีความสงสาร คิดช่วยให้พ้นจากความทุกข์จากอกุศลธรรม ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนให้พ้นจากอกุศลธรรม เข้าสู่กุศลธรรม คือ กรุณา มีความยินดี ในเมื่อเห็นผู้อื่นอยู่อย่างมีความสุข มีจิตผ่องใสชื่นบาน ประกอบด้วยอาการแช่มชื่นใจเบิกบานใจอยู่ ต่อผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข คือ มุติตา มีความวางใจเป็นกลาง ตั้งอยู่ในธรรมที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญาตามสภาพเป็นจริง มีจิตเที่ยงตรงดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยความรัก โลภ โกรธ หลง คือ อุเบกขา ประการที่สอง หลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา สติภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา มุ่งเน้นพัฒนากาย ให้รู้จักรู้ผิดชอบชั่วดี กฎหมายข้อบังคับ สร้างระเบียบวินัยแก่ตนเองในการยังกุศลธรรมให้เจริญงอกงาม ห้ามอกุศลธรรมให้เกิดขึ้น คือ กายภาวนา มุ่งเน้นการเจริญศีล ประพฤติสุจริตทั้งกาย วาจา ใจ ไม่ประมาทหมิ่นเมาในสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษทั้งต่อตนเองและผู้อื่น คือ สติภาวนา มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจ ให้มีความเข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยกุศลธรรมทั้งหลาย หักห้ามและข่มจิตใจจากอกุศลธรรม คือ จิตภาวนา มุ่งเน้นการเจริญปัญญา พัฒนาปัญญาให้รู้คุณ โทษ ประโยชน์ผล รู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมตามสภาวะ ห่างไกลจากอุปกิเลสทั้งหลาย และสามารถใช้อนุปัญญาในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ คือ ปัญญาภาวนา จากการสำรวจความคิดเห็นของเครือข่ายในการบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อออกแบบกิจกรรมเสริมพลังเครือข่ายสุขภาพเชิงพื้นที่ ปกป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับดี และออกแบบกิจกรรม ได้ดังนี้

กิจกรรมเสริมพลังใจ (heart)

พรหมวิหาร 4 เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา

กิจกรรมเสริมพลังสมอง (head)

ภาวนา 4 กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา

-พุทธธรรมกับการป้องกันสิ่งเสพติด

โดยคณะสงฆ์

-สุขภาพจะดีต้องไม่มีบุหรีและเหล้า

โดยสำนักงานสาธารณสุข

-โทษและพิษภัยที่เกิดขึ้นจากสิ่งเสพติด

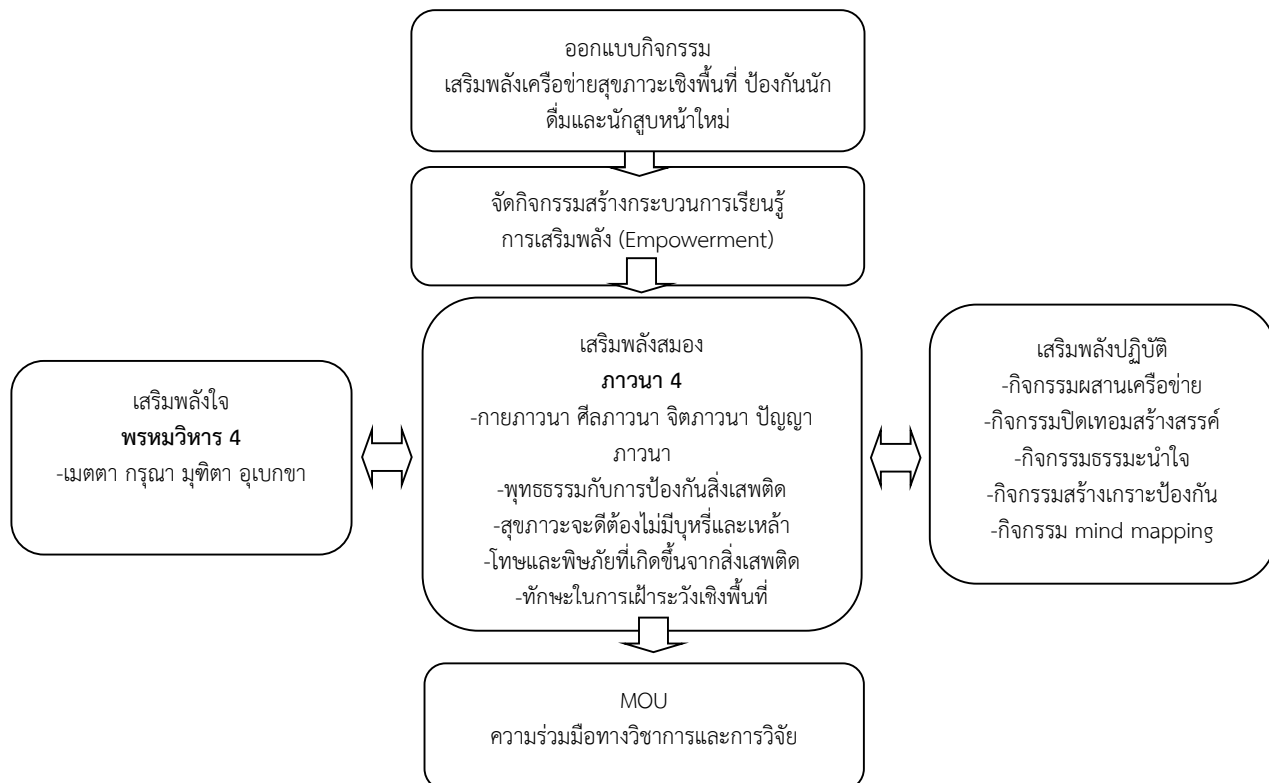
โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

-การเฝ้าระวังเชิงพื้นที่

โดยเครือข่ายกรมการปกครอง/ภาคประชาชน

กิจกรรมเสริมพลังปฏิบัติ (hand) เช่น กิจกรรมผสานเครือข่าย กิจกรรมปิดเทอมสร้างสรรค์ กิจกรรมธรรมะนำใจ กิจกรรมสร้างเกราะป้องกัน กิจกรรม mind mapping

2. การจัดกิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความร่วมมือในการเสริมพลังเครือข่ายสุขภาพเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ โดยจัดกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดตาก จำนวน 9 พื้นที่/อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองตาก อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา อำเภอวังเจ้า อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภอพบพระ อำเภออุ้มผาง และอำเภอแม่สอด มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น จำนวน 473 รูป/คน มีเครือข่ายสุขภาพที่เกิดขึ้น จำนวน 62 เครือข่าย สามารถแยกประเภทของเครือข่าย ประกอบด้วย เครือข่ายคณะสงฆ์ เครือข่ายกรมการปกครอง เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายสำนักงานสาธารณสุข เครือข่ายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เครือข่ายสถานศึกษา และเครือข่ายภาคประชาชน มีการลงนาม MOU บันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย จำนวน 11 ฉบับ โดยสามารถสรุปเป็นกระบวนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อลดบุหรี-สุรา ได้ดังนี้

3. แนวทางการส่งเสริมสุขภาวะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และจากการสังเกตการณ์การจัดกิจกรรมในพื้นที่ กับประเด็นแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ พบว่า

1. ความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ การเอาใจใส่ และกำลังใจที่ดีจากครอบครัวเป็นเกราะป้องกันที่ดีในการป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่

2. พัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานการอบรมเชิงปฏิบัติการในสถานศึกษา และนำเข้าโครงการตรวจสอบ เพื่อเป็นการกลั่นกรองป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่

3. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งประชาคม "ตาสับปะรด" ในชุมชน โดยมีเยาวชนเป็นคณะดำเนินงานร่วมกับส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเฝ้าระวังสังเกตการณ์ในชุมชน และดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชน

4. สร้างมาตรการลดหย่อนภาษีให้กับร้านค้า ที่ไม่ให้มีการซื้อขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่และสิ่งเสพติดให้โทษอื่นๆ ตามกรอบกฎหมายที่กำหนด ผ่านระบบและกลไกการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

5. รณรงค์ "งานบุญ/ประเพณีปลอดเหล้า" เริ่มต้นจากวัด ภายใต้กรอบการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า โดยมีคณะสงฆ์เป็นแกนนำรณรงค์ และผู้นำชุมชนขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

6. เครือข่ายการดำเนินงานที่มีการบูรณาการความร่วมมือโดยเชื่อมโยงกับทุกภาคส่วน ภายใต้ระบบและกลไก ยุทธศาสตร์ พันธกิจการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาวะ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะอภิปรายผล ประเด็นสำคัญในการการเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเชิงพื้นที่ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุบูรณาการ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ ดังนี้

จากการสำรวจความคิดเห็นของเครือข่ายสุขภาวะในการบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อออกแบบกิจกรรมเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่าเครือข่ายสุขภาวะเห็นความสำคัญในการนำองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ตามหลักการของปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ มาใช้เป็นแนวทางในการเสริมพลังให้แก่เครือข่ายสุขภาวะในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเสริมพลังใจ พลังสมอง และพลังปฏิบัติ อันเป็นการส่งเสริมองค์ความรู้และสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งทางโลกและทางธรรม สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการดำเนินงานและพัฒนาความร่วมมือกันตามหลักการ "บวร" เพื่อหาแนวทางป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุทนต์ อากาศโร และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา" ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการแนวคิดหลักการทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมไทยปัจจุบัน สามารถสรุปแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์ต่างๆ ได้ 3 ประเด็น ดังนี้ ประการที่หนึ่ง ด้านการบูรณาการแนวคิดหลักการทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ที่เกี่ยวข้อง เช่น เศรษฐศาสตร์ ศาสตร์แห่งการบริหารองค์กร คือ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และ

นิเวศวิทยา การพัฒนา ที่ยั่งยืน รวมทั้งภูมิปัญญาไทย ประการที่สอง ด้านกระบวนการ จากกรณีศึกษาทั้ง 3 กลุ่มสาขาวิชานั้น จะเห็นได้ว่า ชุมชนและองค์กรในสังคมสามารถนำแนวคิดหลักการทางพระพุทธศาสนา ไปบูรณาการและสร้างกระบวนการเรียนรู้ขึ้นมาใหม่ภายใต้บริบทที่เหมาะสม จนนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือมีความเหมาะสม เช่น การประยุกต์ เศรษฐศาสตร์สู่การสร้างควมรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ธุรกิจที่เริ่มต้นจากภายในสู่ภายนอก ประการที่สาม ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ชุมชนและองค์กรในสังคมสามารถเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของฝ่ายต่างๆ ได้ ทั้งภาครัฐ เอกชน พระสงฆ์ สถาบันการศึกษา องค์กร ชุมชน และภาคประชาชนในการสร้างพลังของการเรียนรู้ กระบวนการกลุ่มจนนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ และเชิง ประเด็นที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคม ซึ่งในอดีตเรียกว่า “หลักบวร” หรือ บ้าน วัด โรงเรียน แต่ในปัจจุบันเน้น “พหุภาคีในการพัฒนาและการมีส่วนร่วม”

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย เรื่อง การเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเชิงพื้นที่ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) การเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ โดยเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องตามหลักของ “บวร” ควรบูรณาการความร่วมมือกันในการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) และเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจหลักของแต่ละส่วนงาน มีระบบและกลไกในการดำเนินงานระดับจังหวัด ภายใต้รูปแบบคณะกรรมการดำเนินงานโดยการสนับสนุนของทุกภาคส่วน

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้มาตรการ ในการบังคับใช้กฎหมายภายใต้หลักธรรมาภิบาล ในการเฝ้าระวัง คัดกรอง ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ โดยบูรณาการความร่วมมือกันในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องภายใต้ภารกิจเดียวกัน ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบเฉพาะกิจก็ได้

3) ในแต่ละพื้นที่ควรพัฒนาแลนด์มาร์ก (Landmark) เพื่อสร้างกิจกรรมให้กับเยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือทำกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับตนเอง สังคมและชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ขยายโครงการเพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาวะ ในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่

เอกสารอ้างอิง: References

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : ซีเคเอส.
- นฤมล นิราทร. (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ*. กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อปอ). (2547). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส).
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). *ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : วิรัตน์เอดดูเคชั่น จำกัด.
- ฉัตรชัย สิงโต. (2555). *รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติระหว่างภาคประชาชนภาคท้องถิ่นและภาครัฐ ในพื้นที่ตำบลร่องเคาะ อำเภอด่านซ้าย จังหวัด ลำปาง*. (หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิชาภัทร เลิศพรมาตุรี. (2554). *การพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพให้สอดคล้องกับความคาดหวังของชุมชนและเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพ เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแม่ง จังหวัด เชียงใหม่*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร และคณะ. (2558). *รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา*. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสำนักงานสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สร้างเสริมสุขภาพในประเทศไทย : กรณีศึกษามาตรการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. (2561). (รายงานการวิจัย). สสส. : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา,
- พระธรรมปิฎก. (2561). *พรหมวิหาร 4*. สืบค้น 23 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.doctor.or.th/article/detail/10287>.
- พนัส พงษ์สุนันท์. (2561). *การสร้างพลังชุมชน*. สืบค้น 23 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/8288>.
- สมศักดิ์. (2561). *Empowerment กับการเสริมพลังสร้างสุขภาพ*. สืบค้น 23 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.doctor.or.th/>.

